

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Górskiej nt. :
„Wybrane aspekty uczestnictwa kobiet w klubach fitness”

1. UZASADNIENIE PROBLEMU BADAWCZEGO

Postęp cywilizacyjny, który dokonał się w ostatnich dziesięcioleciach w obrębie zaawansowanych technologii doprowadził nie tylko do poprawienia jakości życia społeczeństwa oraz zwiększenia czasu wolnego, ale również znacznego ograniczenia aktywności fizycznej. Jak wynika z raportu WHO (Global Health Risk 2009) brak aktywności ruchowej stanowi jeden z najważniejszych czynników ryzyka śmierci tuż za wysokim ciśnieniem tętniczym oraz paleniem papierosów.

Tak więc, odpowiednie wykorzystanie czasu wolnego stanowi ważny czynnik jakości życia w wymiarze zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego. Liczne badania naukowe potwierdzają również prozdrowotne walory codziennej aktywności fizycznej podejmowanej w czasie wolnym. Szczególne znaczenie w kontekście tego problemu ma wykorzystanie czasu wolnego kobiet, których sytuacja społeczna uległa w ostatnich latach wyraźnym zmianom.

W związku z tym, uzyskanie wiedzy na temat wybranych aspektów uczestnictwa kobiet w rekreacyjnych zajęciach fitness, w aspekcie zaspakajania ich potrzeb związanych z aktywnością fizyczną – wydaje się być ważnym zagadnieniem naukowym. Pani mgr Magdalena Górka podjęła zatem temat, którym co prawda zajmowało się wielu autorów, jednak badania nie zawsze były jednoznaczne i najczęściej dotyczyły wąskiego problemu (były traktowane przyczynkowo), podczas gdy ujęcie tematu przez Doktorantkę ma charakter wielopłaszczyznowy.

Z tych względów temat w pełni zasługuje na potraktowanie jako dysertację doktorską. Posiada istotne dla nauk o kulturze fizycznej walory poznawcze a wyniki mogą być wykorzystane w procesie prozdrowotnego wykorzystania czasu wolnego kobiet. Mgr Magdalena Górka podjęła zatem temat ważny i w badaniach zjawisk dotyczących uczestnictwa polskich kobiet w klubach fitness mało spenetrowany w sensie badawczym.

2. FORMALNA CHARAKTERYSTYKA PRACY

Przedstawiona dysertacja liczy 173 stron wraz z piśmiennictwem aneksami oraz streszczeniami (w języku polskim i angielskim). Całość materiału statystycznego jest zaprezentowana w 17 tabelach oraz 61 rycinach. Układ pracy chociaż oddaje główne elementy procesu wiedzotwórczego to moim zdaniem jest dość archaiczny, mało przejrzysty i utrudnia śledzenie poprawności rozumowania naukowego Doktorantki. Dwukrotne przytaczanie wyników badań oraz prowadzenie dyskusji (rozdział „Analiza wyników badań” oraz rozdział „Podsumowanie wyników badań”) na pewno nie należą do kanonów przygotowywania prac promocyjnych. Trudno również uznać za nowoczesny przyjęty przez Autorkę układ rozdziałów. O ile można jeszcze próbować dyskutować na temat, czy wstęp oraz wnioski są rozdziałami, to z pewnością piśmiennictwo, aneksy i streszczenia nimi nie są. Tak więc szkoda, że Autorka nie przyjęła klasycznego układu rozdziałów dysertacji z wydzielonym rozdziałem wyników i rozdziałem dyskusji, w ten sposób uniknęłaby powtarzania tych samych treści w kilku częściach dysertacji.

3. OCENA MERYTORYCZNA

Tytuł pracy sformułowany jest poprawnie. Trafnie oddaje najistotniejsze elementy treści dysertacji. Problem naukowy Autorka uzasadnia w sposób przekonujący powołując się na piśmiennictwo oraz źródła internetowe. Zebrane piśmiennictwo liczy 158 publikacji, z czego około 73% to publikacje z ostatnich 20 lat (w tym siedem w języku angielskim) i tylko 13% to publikacje z ostatniego dziesięciolecia (w tym jedna w języku angielskim).

Doktorantka, co zasługuje na podkreślenie dość swobodnie porusza się w zagadnieniach związanych z aktywnością fizyczną, zdrowym stylem życia i fitness. W sposób kompleksowy przedstawia zagadnienia związane z przedmiotem swoich badań. Nie ogranicza się tylko do prezentowania poglądów innych autorów, lecz również wyraźnie przedstawia swój krytyczny stosunek do stanu wiedzy w tym zakresie.

Pragnę w tym miejscu zwrócić uwagę, że w publikacjach naukowych posługując się piśmiennictwem w tekście, zwyczajowo przyjmuje się układ chronologiczny, aby w ten sposób respektować zasadę priorytetu autorów w publikowaniu wyników badań. W kilku fragmentach pracy Autorka utraciła kontrolę nad tą zasadą (s. 15, 25, 27, 37 i 81) – prawdopodobnie przez przeoczenie.

Główny cel badań oraz cele szczegółowe sformułowane są poprawnie i sprowadzają się do rozwiązania sześciu zagadnień naukowych, którym Autorka nadaje postać pytań dopełnienia. Pytania te, moim zdaniem są postawione poprawnie, są rozstrzygalne przy

zastosowaniu odpowiednich metod, oraz są pytaniami nowymi. Tak więc, Doktorantka właściwie określiła zagadnienie badawcze.

Zastosowane metody nie budzą wątpliwości i są adekwatne do rozwiązywanych problemów. Autorka deklaruje, że wykorzystwała wywiad, ankietowanie oraz analizę dokumentów. O ile kwestionariusz ankiety został przedstawiony w „Rozdziale IX Aneks” to w pracy brak jest jakichkolwiek informacji na temat wykorzystanego arkusza obserwacji oraz dokumentów jakie Doktorantka poddała analizie. Ponadto, szczególnie pierwsza część tego rozdziału dysertacji przybiera bardzo specyficzny charakter. Można odnieść wrażenie, że Autorka przygotowuje podręcznik metodologiczny dla magistrantów, zamiast skupić się na przedstawieniu metod wykorzystanych w swoich badaniach. Uważam, że podawanie definicji podręcznikowych metod czy narzędzi badawczych, na poziomie pracy doktorskiej jest zbędne. Recenzenci, promotor i członkowie komisji promocyjnej posiadają odpowiednie kompetencje metodologiczne do prowadzenia i oceny wyników badań.

Badania zostały przeprowadzone w 17 klubach fitness działających w wybranych miastach Zachodniej Polski. Badaniami zostało objętych 1061 kobiet regularnie uczestniczących w zajęciach fitness. Rezultaty Autorka poddała również warstwowaniu ze względu na wiek, BMI, wykształcenie, liczbę posiadanych dzieci, stan cywilny oraz status majątkowy. Dobrany w ten sposób materiał badawczy i pozostałe elementy postępowania naukowego, moim zdaniem, spełniają wymagania wystarczalności i stanowią dobrą, empiryczną podstawę do uogólnień.

W głównej części pracy – „Analiza wyników badań” Autorka przedstawiła interesujące, zarówno od strony teoretycznej, jak praktycznej rezultaty, spośród których wymienić należy jako najistotniejsze:

- zależności między zróżnicowanymi potrzebami badanych kobiet a ich udziałem w zajęciach proponowanych przez kluby fitness;
- związki pomiędzy systematycznym udziałem badanych kobiet w zajęciach fitness a zauważonymi zmianami w aspekcie wieku, wartości BMI, wykształcenia, liczby posiadanych dzieci, stanu cywilnego oraz stanu finansowego;
- związki pomiędzy wyborami odpowiednich form zajęć oferowanych przez kluby fitness a wiekiem, wykształceniem, stanem cywilnym oraz liczbą posiadanych dzieci przez badane kobiety.

Wyniki badań Kandydatka zaprezentowała w sposób odpowiedni, wykorzystując liczne ryciny i tabele. Największe moje wątpliwość budzą natomiast rozdziały 5.2 (s. 80-81) i 5.5 (s. 86), które moim zdaniem nie mieszczą się w ogólnie przyjętych zasadach

przedstawiania danych empirycznych w rozdziale „wyniki”, w pracach promocyjnych. Autorka nie przedstawia w nich żadnych rezultatów własnych badań a Rozdział 5.2. kończy zapowiedzią, że takie wyniki przedstawi w dalszej części pracy. Tak więc rodzi się pytanie, w jaki celu Doktorantka w strukturze pracy tworzy tego typu rozdziały?

Brak pewnej spójności myślenia oraz konsekwencji terminologicznych jest również odczuwalny w innych fragmentach dysertacji. Autorka przedstawia cel badań w rozdziale III, to jest w warstwie metodologicznej pracy. O ile w tej części jest on sprecyzowany poprawnie (o czym wspomniałem wcześniej), to we „Wprowadzeniu” (s. 11) Autorka pisze: „Zgodnie z przyjętymi założeniami badawczymi zasadniczym celem badań jest określenie potrzeb kobiet w zakresie aktywności fizycznej, sposobów ich zaspakajania oraz wpływu aktywności fizycznej na stan zdrowia i parametry kobiet uczestniczących w zajęciach organizowanych przez kluby fitness.” a w „Podsumowaniu wyników badań” (s. 131, drugi akapit): „Poczyniwszy powyższe spostrzeżenie stwierdzić należy, że zamierzeniem niniejszej dysertacji było ustalenie określenia wpływu aktywności fizycznej na stan zdrowia, oraz parametrów kobiet uczestniczących w zajęciach organizowanych przez kluby fitness, a jeśli tak, to w jakim stopniu jest ono uwarunkowane wiekiem odbiorców usług, wskaźnikiem BMI, wykształceniem oraz ilością posiadanego potomstwa.”

Wątpliwe również moim zdaniem jest stwierdzenie Autorki (s.12): „Zasadniczą część pracy stanowią analizy empiryczne, które posłużyły do opracowania statystyczno-opisowego. Na podstawie zebranego materiału autorka zweryfikowała przyjęte założenia badawcze i sformułowała mocno uprawdopodobnione wnioski przy zachowaniu wysokiego stopnia zgodności pomiędzy definicjami pojęciowymi i operacyjnymi”

To prawda, że naukowcy mają zagwarantowaną swobodę twórczości w wielu aspektach swej działalności. Mogą podejmować dowolną dziedzinę badań, problem, mogą też bez ograniczeń wybierać zespoły badawcze oraz czasopisma, w których zamierzają ogłaszać swoje wyniki. Nie oznacza to jednak, że mogą ignorować utrwalone w procesie rozwoju nauki zwyczaje postępowania wiedzotwórczego. Dotyczą one również układu pracy naukowej tj. spójności związku ich kolejnych części – która pozostaje w pełnej relacji z kanonami logiki. Tak więc, problem poprawności struktury pracy promocyjnej związany jest ściśle, nie tylko z samym przebiegiem procesu badawczego, ale przede wszystkim prawidłowościami rozumowania, które są warunkiem nieodzownym jakości badań naukowych i komunikowania odbiorców z ich wynikami i konkluzjami.

W rozdziale „Podsumowanie wyników badań” Autorka weryfikuje postawione wcześniej hipotezy. Hipotezy 1 i 2 weryfikuje w jednolitym tekście rozpoczynającym ten

rozdział, natomiast dla weryfikacji hipotezy 3 tworzy podrozdziały 6.1. do 6.6. – hipoteza 4 jest również weryfikowana w podrozdziale 6.6. Moim zdaniem należało się ograniczyć tylko do weryfikacji hipotez oraz podsumowania rezultatów jak zadeklarowała to Autorka w tytule rozdziału. Natomiast Doktorantka znaczną część tego rozdziału poświęca na ponowne lecz bardziej syntetyczne prezentowanie wyników badań, które szczegółowo przedstawione były rozdziale V dysertacji: „Analiza wyników badań”.

W końcowej części pracy zatytułowanej „Wnioski” Autorka formułuje 5 wniosków będących logiczną kwintesencją wyników badań. Sposób sformułowania wniosku 3 i 4 sprawia wrażenie niedokończonych zdań co utrudnia zrozumienie. Ostatni wniosek (postulatywny) wskazuje na perspektywy działań w tym zakresie.

4. OCENA JAKOŚCI EDYTORSKIEJ

Trafność ujęcia graficznego i tabelarycznego nie budzi zastrzeżeń. Wątpliwości mogą budzić natomiast opisy które nie zawsze są kompletne lub właściwe. Z obowiązku recenzenta przedstawię niektóre z nich:

- brak opisu jednostek na osi: ryc.10 (s. 58); ryc. 13 (s. 61), ryc. 16 (s. 69), ryc. 17 (s. 70), ryc. 18 (s. 71), ryc. 19 (s.72), ryc. 21 (s.74), ryc. 22 (s.75), ryc. 25 (s.78), ryc. 27 (s.80), ryc. 28 (s. 83), ryc. 44 (s.104), ryc. 45 (s.105), ryc. 46 (s.106);

- dwukrotnie przedstawianie tytułu ryciny (w tytule i na samej rycinie):

ryc. 10 (s. 58); ryc. 11 (s.59), ryc. 12 (s.59), ryc. 13 (s. 61), ryc. 16 (s.69), ryc. 17 (s.70), ryc. 18 (s.71), ryc. 19 (s.72), ryc. 20 (s.73), ryc. 24 (s.77), ryc. 25 (s.78), ryc. 28 (s.83), ryc. 29 (s.84);

- brak odniesienia w tekście do ryc. 29;

- dwukrotnie prezentowane są te same dane ryc. 29 (s.84) i ryc. 38 (s.99);

- błędy w tekście: s. 62 jest ryc. 18 – powinno być ryc. 15; s.83 jest ryc. 29 – powinno być ryc. 28; s. 62 jest „...dwoje lub troje dzieci” – powinno być „...troje lub czworo”; s.129, jest ryc. 38 – powinno być ryc. 61.

Język jest zrozumiały i komunikatywny, chociaż Autorka w kilku fragmentach pracy nie ustrzegła się również zwrotów potocznych lub literówek np.:

- s. 60 pisze „jak wynika z ryc.12” – zamiast „jak wynika z badań (ryc. 12)”;

- s. 60, 66 pisze „wzrostu” – zamiast „wysokości ciała”;

- s. 83 pisze „jak ukazuje rycina 29” – zamiast „jak ukazują wyniki badań (ryc. 29)”;

- s. 88 pisze „... z wagą w normie” – zamiast „... z masą ciała w normie”.

5. PODSUMOWANIE

Stwierdzam, że dysertacja doktorska Pani mgr Magdaleny Górskiej stanowi zakończoną pracę naukową o istotnych walorach naukowych i będącą rezultatem samodzielnych badań Autorki. Kandydatka wykazała się odpowiednimi kompetencjami naukowymi, zarówno w zakresie wiedzy, jak również szeroko rozumianych umiejętności metodologicznych. Pragnę podkreślić, że moje uwagi krytyczne wynikały głównie z przyjętej w dysertacji struktury pracy lub dotyczyły uchybień o charakterze edytorskich.

Kończąc pragnę stwierdzić, że rozprawa doktorska Pani mgr Magdaleny Górskiej nt.: „Wybrane aspekty uczestnictwa kobiet w klubach fitness” spełnia ustawowe wymogi i kwalifikuje Kandydatkę do nadania stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pani mgr Magdaleny Górskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, cursive letters. The signature appears to be 'M. Górska'.